

De Everdingen & Evrard

De Everdingen & Evrard in het Stoommachinemuseum in Medemblik is in 1851 in Delfshaven gebouwd is en vermoedelijk in dienst is gesteld bij een olieslagerij. Ook is bekend dat de machine vanaf 1875 bij de stoomsmederij Walter & Stronk in Katendrecht heeft gedraaid. Pas in 1934 is hij daar buiten dienst gesteld. Maar waar precies is deze machine zijn werk begonnen?

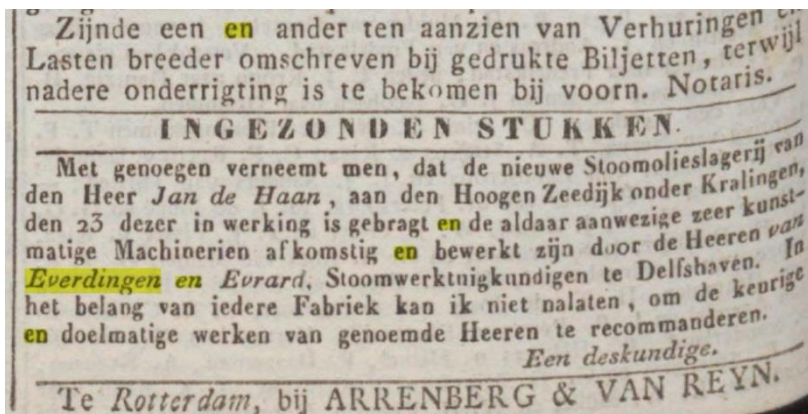

Dit was een speurtocht die zo'n half jaar in beslag nam en waarbij zeven mensen betrokken waren, waaronder een historicus een modelbouwer, een conservator, contactpersonen van verschillende musea en de bewonersvereniging Kralingen Oost.

Tijdens die speurtocht kwam ik al een aantal zaken te weten. Dr. A. van der Schoor had deze belangrijke aanwijzing: *“Uit mijn eigen dorpenonderzoek weet ik alleen dat in 1851/1852 in Kralingen een concessie werd verleend voor een stoomolieslagerij...”*. Voor elke stoominstallatie moest namelijk een concessie verleend worden die ook vastgelegd werd.

In deel VI van de “ Geschiedenis van de techniek in Nederland” (H.W. Lintsen e.a.) vond ik *“dat er in 1858 in Kralingen nogal wat vermogen stond opgesteld in verschillende bedrijven zoals een olieslagerij, een rijstpelmolen en een gasfabriek*

In hetzelfde boek stond ook dat er in 1851 nog maar 292 stoommachines in Nederland stonden opgesteld. Dat was dus nog erg overzichtelijk. Het spoor leek naar Kralingen te wijzen. Dat ligt niet al te ver van de bouwer in Delfshaven en hemelsbreed redelijk dichtbij de machinefabriek in Katendrecht. Een oproep in “De Oud Rotterdammer” leverde niets op. Toen heb ik het geprobeerd bij het AD, dat een rubriek “Lezers helpen lezers” heeft. Dat leverde één reactie op, maar wel een goede:

Het gaat om een ingezonden bericht in de Rotterdamsche Courant van 27 juli 1852. Op 23 juli 1852 stelde Jan de Haan zijn Stoomolieslagerij in werking met de door Everdingen &

Evrard gebouwde stoommachine. Die olieslagerij lag aan *den Hoogen Zeedijk*, die maar liefst tot Gouda loopt. Tegenwoordig is dat *Schielands Hoge Zeedijk*. Maar die dijk heeft op Rotterdams grondgebied wel 12 namen. Voor Kralingen zou het vermoedelijk om de Honingerdijk en Oostzeedijk gaan. Er zijn op internet geen foto's of tekeningen van de stoomolieslagerij te vinden.

De Everdingen & Evrard is een grote machine met toch maar een vermogen van 20 pk. Wat dat betreft past hij in het plaatje van stoommachines in Nederland in de tweede helft van de 19^e eeuw: 80% van de machines stond in het kleinbedrijf en daar werden vermogens tot maximaal 20 pk gebruikt. Het lijkt weinig, maar een windmolen levert maximaal 15 pk en gemiddeld maar 6 pk.

Stoom zorgde voor een modernisering van reeds bestaande kleine bedrijven. Het eerst werd de zware lichamelijke arbeid vervangen door stoomkracht. Bovendien was een complete stoommachine een kwart goedkoper dan de bouw van een windmolen. Ook in gebruik was de stoommachine economischer, omdat de stoker/machinist voor zijn loon een groter vermogen beheerde dan de molenaar. En dat was vergeleken met de vlaggerige windkracht een betrouwbaar continue vermogen.

Tijdens de speurtocht kreeg ik van de voormalige conservator van het Techniek Museum Delft een uitgebreide set gegevens in handen.

Aanvankelijk had de machine slechts een verticale cilinder en werkte ook nog zonder condensatie, maar er was al wel een reguleur die op een smoorklep in de stoomtoevoer werkte. Later werden er injectiecondensatie en een luchtpomp aangebracht. In 1890 verving men de stoomcilinder en kreeg de machine een Rider expansieschuif.

Toen waren de technische gegevens als volgt:

diameter cilinder: 250 - 256 mm (daar zit een onzekerheid in en ik ga hem niet openschroeven...)

slag: 690 mm

t.p.m.: 40-60 en via de reguleur afgeregeld op 61 t.p.m.

vermogen: 20 ipk

stoomdruk 4 kg/cm²

Na bijna 83 jaar te hebben gewerkt werd de machine buiten werking gesteld en in 1941 werd hij bij de machinefabriek weggehaald t.b.v. het gemaal Cruquius. In 1980 volgde opslag in de hoogspanningshal te Delft. In 1993 stond hij bij het scheepvaartmuseum van Rotterdam, waar de machine uitgebreid gereviseerd werd. Van 1994 tot 2010 draaide hij op een elektromotor in het Techniekmuseum in Delft en sinds 2010 draait hij in het Stoommachinemuseum, op lucht.

Hans Walrecht